

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

№2

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

2026 fevral

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 - Texnika fanlari

08.00.00 - Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB™
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic Resource Index
ResearchBib

ISSN INTERNATIONAL STANDARD SERIAL NUMBER INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX COPERNICUS INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ БИБЛИОТЕКА LIBRARY.RU

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 924 sahifa.
2026-yil, fevral

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afforovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor

Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Pardaev Umiddjon Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellashtirish
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK
Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

RIVOJLANGAN MAMLAKATLAR BANKLARIDA RISK-MENEJMENTNING TASHKILYI MODELLARI.....	26
Madaminov Bekzod Allayarovich	
“HUDUDGAZTA‘MINOT” AJ DA AMALGA OSHIRILGAN LOYIHALAR SAMARASI	32
Shukurillaev Jahongir Botir o‘g‘li	
HARBIY XIZMATCHI AYOLLARNING MAXSUS KIYIM SIFATIGA QO‘YILADIGAN DASTLABKI TALABLARNI SHAKLLANTIRISH	37
Abduraxmanova N.D., Mirtolipova N.X., Nasirullayeva G.S.	
СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ ПРОБЛЕМЫ НЕСПЕЦИФИЧЕСКОГО ЯЗВЕННОГО КОЛИТА У ДЕТЕЙ	42
Закирова Бахора Исламовна, Каримов Достон Рустам угли	
ОЦЕНКА ВОЗДЕЙСТВИЯ ФИСКАЛЬНЫХ И КРЕДИТНЫХ ИНСТРУМЕНТОВ НА РЫНКИ ВЫСОКОЛИКВИДНОЙ ПРОДУКЦИИ И ЕСТЕСТВЕННЫХ МОНОПОЛИЙ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН.....	48
Бекзод Умматов	
ТРАНСФОРМАЦИЯ СИСТЕМ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВИЗАЦИИ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ ЭКОНОМИКО-СТАТИСТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА.....	55
Вахидов Азизжон Саиджонович	
SUG‘URTA FAOLIYATIDAGI MOLIVAVIY RISKLAR: BAHOLASH VA MINIMALLASHTIRISH STRATEGIYALARI	58
Xalikulova Shirin Utkir qizi	
“ANDIJONDONMAHSULOT” AJ MISOLIDA XARAJATLARNING STRATEGIK BOSHQARUV HISOBİ: AMALIY TAHLIL VA TAKOMILLASHTIRISH TAVSIYALARI	62
Xayitboyeva Laylo Oybekovna	
XORIJİY MAMLAKATLARNING NORASMIY IQTISODIYOT DARAJASINI PASAYTIRISHDAGI TAJRIBASI	66
Alimardonov G‘ayratjon Nuraliyevich	
XO‘JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARDA BARQARORLIK HISOBOTLARI AUDITINI SHAKLLANTIRISH	72
Xolikov Ravshan Anvar o‘g‘li	
PUL - KREDIT SIYOSATINING TRANSMISSION MEXANIZMINI RIVOJLANTIRISH	76
Obidova Zilola Ikromjon qizi	
HOMILADORLIK DAVRIDA AYOLLARDA UCHRAYDIGAN GESTOZLI KATARAL GINGIVITNI KOMPLEKS DAVOLASHNI OPTIMALLASHTIRISH	81
Nomurodova Farangiz Lazizovna	
AGRAR KORXONALARDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHDA INVESTITSIYA MEXANIZMLARINING IQTISODIY SAMARADORLIGI VA RIVOJLANTIRISH YO‘NALISHLARI	87
Egamberdiyev Abdujabbor Xusanovich	
YOSHLAR TADBIRKORLIGI VA KICHIK BIZNES IQTISODIYOTINI TA‘MINLASHDA INFRATUZILMALARDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI	92
Mirzatov Baxtiyor Toxirovich	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARI FAOLIYATINI BAHOLASH METODOLOGIYASINING MAZMUNI VA TAMOIYILLARI	96
Mavrulov Ravshan Nematjonovich	

УПРАВЛЕНИЕ ИНФОРМАЦИОННЫМИ КОММУНИКАЦИЯМИ В ПРОЕКТАХ	101
Носирова Гулираъно Абдулазиз кизи	
DAVLAT BUDJETI JARAYONIDA MONITORING VA MOLIVAVIY NAZORATNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	107
Yax'yayeva Dilfuza Bagdatovna	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA KICHIK KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	111
Axmedov Sanjar Temur o'g'li	
RAQAMLI MOLIVA TEXNOLOGIYALARI EVOLYUTSIYASINING ISTIQBOLLI YO'NALISHLARI VA YUZAGA KELISHI MUMKIN BO'LGAN XATARLAR TAHLILI	117
Ko'chimov Jahongir Shuxrat o'g'li	
GAZ VA GAZ KONDENSATINI YIG'ISH VA TAYYORLASH TIZIMLARI UCHUN ZAMONAVIY LOYIHALASH USULLARI TAHLILI	123
Abdirazakov Akmal Ibragimovich Namozov Og'abek Maxmud o'g'li	
AGILE PROJECT MANAGEMENT IN THE DIGITAL ERA: STRATEGIES, FRAMEWORKS, AND BEST PRACTICES FOR SUCCESS	128
Utkirova Maftuna Murodjon qizi	
O'ZBEKISTON EKSPORTYOR KORXONALARINING YANGI BOZORLARGA CHIQUVIDA FAOL MARKETING VOSITALARIDAN FOYDALANISH HOLATI VA MUAMMOLARI	134
Baqoyev Sunnatillo Burxon o'g'li	
TADBIRKORLIK FAOLIYATIGA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING ILMIIY-NAZARIY ASOSLARI	139
Salaydinov Shodiyor Nizom o'g'li	
TO'QIMACHILIK SANOATIDA INVESTITSION LOYIHALARNI BOSHQARISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHNING TASHKILIIY-IQTISODIY JIHA TLARI	144
Qurbonov Jasurbek Pozilovich	
OPTIMIZATION OF ROADSIDE AUTO CAMPING SITES (REST AREAS) ON HIGHWAYS USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE: INFRASTRUCTURE GAPS AND CORRIDOR-BASED EVIDENCE FROM UZBEKISTAN	150
Akramov Akbarjon Akmal ugli	
QURILISH KORXONALARIDA INNOVATSION MARKETING YONDASHU VLARINING AHAMIYATI	156
Aminov Abbas Mo'minboy o'g'li	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA AHOLI ISH BILAN BANDLIGI SAMARADORLIGINI IFODALOVCHI KO'RSATKICHLAR	160
Abdusaidov Akmal Abduvaliyevich	
MINTAQADA XUSUSIY TIBBIYOT MUASSASALARIDA MARKETING STRATEGIYASI	165
Yakubov Temur G'anibekovich	
AHOLI DEMOGRAFIK JARAYONLARINI IFODALOVCHI STATISTIK KO'RSATKICHLAR TIZIMI	169
Siroj Zarina Rustambekovna	
AXBOROT MAHSULOTLARI BIZNESINING YAIM VA BANDLIKKA TA'SIRI: EKONOMETRIK TAHLIL	176
Abdullayev Abdulla Fayzulla o'g'li	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMINI IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING KONSEPTUAL ASOSLARI	181
Ziyodullayev Qahramon	
ЭНЕРГОЭФФЕКТИВНОСТЬ: ПОЛЬЗА ДЛЯ ЭКОНОМИКИ И ЭКОЛОГИИ	185
Хамдамова Гавхар Абсаматовна	
O'ZBEKISTONDA EKSPORTNI RAG'BATLANTIRISHNING MOLIVAVIY VOSITALARI VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISHNING ASOSIY YO'NALISHLARI	191
Mamatov Baxodir Quldoshovich	

KO'P QIRRALI VALLARNING SHAKLLANTIRISH METODLARI VA USULLARINI TAHLIL QILISH	197
<i>Xasanov Bobirmirzo Maxmudali o'g'li, Valixonov Dostonbek Azim o'g'li, Alibekov Rasulbek Qanotbek o'g'li</i>	
MINTAQA SANOATINING TARKIBIY TRANSFORMATSIYASI VA UNNING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRINI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH	205
<i>Abdinazarov Xusan Shaymanovich</i>	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA SUG'URTA BOZORINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH	209
<i>Nomozova Qumri Isoyevna</i>	
XALQARO STANDARTLAR TALABLARI ASOSIDA AUDITORLIK TEKSHIRUVINI TASHKIL ETISHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI	216
<i>Akromov Shohrux Shuhrat o'g'li</i>	
QASHQADARYO VILOYATIDA XIZMATLAR SOHASINING RIVOJLANISHNI TARTIBGA SOLISH TIZIMI	221
<i>Achilova Firuza Kurbanovna</i>	
BANK MENEJMENTIDA INKLYUZIV MOLIYALASHTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI, TAMOYILLARI VA STRATEGIK AHAMIYATI	225
<i>Rajabov Oybek Panjievich</i>	
MINTAQADA OLIY TA'LIM TIZIMINING ISHSIZLIK DARAJASIGA TA'SIRINI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH	229
<i>Rustamov Jasurbek Ravshanbek o'g'li</i>	
MAISHIY XIZMATLAR SOHASIDA INNOVATSION KLASTER MODELINI JORIY ETISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	235
<i>Normurodova Zebo Eshmaxmatovna</i>	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA INVESTITSIYA FAOLIYATINI BOSHQARISH	240
<i>Xatamov Nurbek Ochildiyevich, Sharifi Abdul Fatah</i>	
MOLIYAVIY REJALASHTIRISHNING AMALDAGI MUAMMOLARI VA ULARNI YECHIMI YUZASIDAN TAKLIFLAR	245
<i>Pardayev Jamshid Muzaffarovich</i>	
TIJORAT BANKLARI LIKVIDLIK RISKLARINI BAHOLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	251
<i>Sulaymanov Samandarboy Adhambek o'g'li</i>	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA RISKLARNI BOSHQARISH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH	257
<i>Karimov Shohrux Boydulla o'g'li</i>	
"O'ZBEKISTON TEMIR YO'LLARI" AKSIYADORLIK JAMIYATINING HISOBOTLARINI XALQARO STANDARTLARGA TRANSFORMATSIYA QILISH	262
<i>Astanov Zafar Murodillayevich</i>	
QARAMA-QARSHI AYLANUVCHI IKKI ROTORLI SHAMOL TURBINASINING MATEMATIK MODEL	266
<i>Pirmatov Nurali Berdiyrovich, Bekishev Allabergen Yergashevich, Saodullayev Abror Saypullayevich, Qurbonov Najmiddin Abduxamidovich</i>	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA KICHIK VA O'RTA BIZNESNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING INSTITUTIONAL VA INVESTITSION MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	272
<i>Norboyev Sarvar Azodovich</i>	
O'ZBEKISTONDA TRANSPORT SOHASIDA FAOLIYAT YURITAYOTGAN TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINING IQTISODIY AHAMIYATI	277
<i>Jaloliddinov Anvar Jaloliddin o'g'li</i>	
ANALYSIS OF UZBEKISTAN'S MAIN ECONOMIC INDICATORS AND GDP GROWTH	283
<i>B.Beknazarov</i>	

SOTISH JARAYONIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR VA MARKETING TADQIQOTLARINING INTEGRATSIIYASI	288
Abduxalilova Laylo Tohtasinovna	
ПРИМЕНЕНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В АУДИТЕ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ: ГЛОБАЛЬНЫЙ И УЗБЕКСКИЙ КОНТЕКСТ	294
Мегноров Алмардон Абдирахмонович	
RISK MANAGEMENT STRATEGIES IN UNCERTAIN ECONOMIC ENVIRONMENTS: A GLOBAL COMPARATIVE STUDY	302
Nigmatova Malika	
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA MOLIVAVIY BARQARORLIKNI TA'MINLASHNING NAZARIY ASOSLARI.....	307
Hamrayev Maqsudjon Saidaxmadovich	
BARQAROR RIVOJLANISHNI TA'MINLASHDA AHOLI BANDLIGINI OSHIRISH MASALALARI	311
Mamajonova Gulbaxor Toxirjon qizi	
АВТОМАТИЗАЦИЯ АУДИТОРСКИХ ПРОЦЕДУР НА ОСНОВЕ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ И МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ: ВЛИЯНИЕ НА КАЧЕСТВО АУДИТОРСКИХ ЗАКЛЮЧЕНИЙ	316
Киличева Ф.Б.	
MAISHIY TEXNIKA EKSPORTIDA YASHIL IQTISODIY SAMARADORLIKNI BAHOLASHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI	320
Kushmanova Mahbuba	
GAZ TA'MINOTIDA YO'QOTISHLARNI KAMAYTIRISHNING IQTISODIY ASOSLARI	324
Xamidov Xayriddin Faxritdinovich	
DAVLAT AKTIVLARINI XUSUSIYLASHTIRISHNING MINTAQA IQTISODIY RIVOJLANISHIGA TA'SIRINI BAHOLASH (QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA).....	329
Sharapov Farrux Shomuratovich	
КРИТЕРИИ ОТБРАКОВКИ ЭКСТРУЗИОННЫХ АЛЮМИНИЕВЫХ ПРОФИЛЕЙ ГРУППЫ ALMGS1 ПО МАКРОСТРУКТУРНЫМ ПРИЗНАКАМ В ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ УСЛОВИЯХ	333
Ибрахимов Фаррухжон Фарходович	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA DEBITORLIK QARZLARI VA FAKTORING OPERATSIYALARI HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH	336
G'oziyeva Mokhira Rustamovna	
KULTIVATOR YUMSHATKICH PANJALARI O'TMASLANISH DARAJASINING ISH KO'RSATKICHLARIGA TA'SIRI	345
Quvondiqov Yoqub Tursunbaevich, Nuraliyev To'liqin Alimardanovich	
SANOAT KORXONALARINI BOSHQARISHDA INNOVATSION STRATEGIYANI RIVOJLANTIRISH BO'YICHA XORIJIY TAJRIBALAR	352
To'g'onov Ibroximxo'ja	
TMK KORXONASI SHAROITIDA R6AM5 MARKALI TEZKESAR PO'LATDAN TAYYORLANGAN PARMA UCHUN TERMIK ISHLOV BERISH REJIMI	358
Djalalova Sevara Toxtamuratovna	
РОЛЬ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В РАЗВИТИИ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ	362
Шоев Алим Халмуратович	
TRANSFORMATSIYA VA XUSUSIYLASHTIRISH OMILLARINING BANK SAMARADORLIGI KO'RSATKICHLARIGA TA'SIRI	367
Umirzoqova Aziza Olim qizi	
SANOAT KORXONALARIDA INNOVATSION BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISH	372
Ismatov Raxmatilla Oltinovich	
RAQAMLI TO'LOV TIZIMLARI TADBIRKORLIK SAMARADORLIGINI OSHIRISH OMILI SIFATIDA.....	376
Yoqubjonov Ibrohim G'olibjon o'g'li	

BANK TIZIMIDAGI AKTIVLARINING UNUMDORLIGINI OSHIRISH BO'YICHA STRATEGIK YONDASHUVLAR	379
Sadikov Q.M.	
СЦЕНАРНОЕ МОДЕЛИРОВАНИЕ ПОВЫШЕНИЯ ЭНЕРГОЭФФЕКТИВНОСТИ ОТРАСЛЕЙ ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАНА В УСЛОВИЯХ НЕОПРЕДЕЛЁННОСТИ И СТРУКТУРНЫХ ПРЕОБРАЗОВАНИЙ	383
Муслимова Ф.С., Хашимова Н.А.	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA TIBBIY XIZMATLARNI TAQDIM QILISHNING INNOVATSION YONDASHUVLARI	390
S.M. Raximova	
YANGI O'ZBEKISTONDA OLIY TA'LIM MUASSASALARI AXBOROT-RESURS MARKAZLARI FAOLIYATINI STRATEGIK BOSHQARISH MODELI	395
Qurbanova Muazzam Fazliddinova	
IQTISODIYOTNING TRANSFORMATSIYALASHUVI JARAYONIDA INVESTITSION KREDITLASHNING TAHLILI	399
Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA EKSPORTNI RAG'BATLANTIRISH MASALALARI	404
Abdug'aniyev Murodjon Shavkat o'g'li	
XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARNING INNOVATSION FAOLIYATINI INVESTITSIYALAR YORDAMIDA QO'LLAB-QUVVATLASH	408
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
FRANSUZ TILIDA FE'L SEMANTIKASINING KO'PMA'NOLILIK VA BIRMA'NOLILIK ASPEKTLARI	412
Jo'rayeva Malohat Muhammadovna, Bekmetova Munisa Karimbayevna	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASIDA ASOSIY KAPITALGA KIRITILGAN INVESTISIYALARDA CHET-EL INVESTISIYASI VA KREDITLARINI ROLI	418
Sultanov Anvar Abdullaevich	
INSON QON TOMIRLARINING TARMOQLANISHINI L-SISTEMALAR ASOSIDA HOSIL QILISH ALGORITMNI ISHLAB CHIQUISH	423
Boliyeva Dilrabo Nurbek qizi	
YASHIL IQTISODIYOT LOYIHALARINI MOLIYALASHTIRISHDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK (DXSH)NING AHAMIYATI	429
Ergashev Axmadjon Maxmudjon o'g'li	
NAMANGAN VILOYATIDA TURIZM SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING STRATEGIK YO'NALISHLARI	434
Otaylor Usmonaliyev	
TIJORAT BANKLARIDA VALYUTA ARBITRAJI VA UNING MOHIYATI	440
Yaxyayev Ziyodilla Lutfullayevich	
TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN ALOQA SOHASINI MOLIYALASHTIRISHNING NAZARIY JIHATLARI	443
Mirzaraximova Aziza Azimdjanovna	
DON VA UN MAHSULOTLARINI QAYTA ISHLASH KORXONALARIDA MARKETING FAOLIYATINI BOSHQARISH XUSUSIYATLARI	450
Boyjigitov Sanjarbek Komiljon o'g'li	
SURXONDARYO VILOYATIDA TUXUM ISHLAB CHIQARISHNING JORIY HOLATI TAHLILI	454
Ismoilov Zuhridin Sayitqulovich	
ZAMONAVIY TURAR-JOY ME'MORCHILIGIDA MILLIYLIK VA AN'ANAVIYLIKNING O'RNI VA AHAMIYATI	459
Toshniyozov Otabek Hakimovich	
MARKAZIY QIZILQUM FOSFORIT RUDALARIDAN QIMMATBAHO KOMPONENTLARNI KOMPLEKS AJRATISH TEXNOLOGIYASI	464
Eshonqulov Uchqun Xudaynazar o'g'li, Ruzibayeva Dildora Akramovna, Xushvaqtova Dilshoda Shavkat qizi	

BANKLARDA CHAKANA KREDITLASH JARAYONLARINI RAQAMLASHTIRISH TARTIBI	470
<i>Axmedova Dilrabo Kurbondurdi qizi</i>	
TADBIRKORLIK VA KICHIK BIZNESNI QO‘LLAB-QUVVATLASHNING XALQARO MODELLARI HAMDA ULARNING AMALIY AHAMIYATI	476
<i>Nodirbek Shavkatovich Mirzaaxmedov</i>	
DAVLAT FUQAROLIK XIZMATIDA XOTIN-QIZLARNING BOSHQARUV KARYERASI: MOHIYATI, ZARURIYATI VA ILMIY-NAZARIY ASOSLARI	483
<i>Abduraxmonova Feruzabonu</i>	
ASOSIY KAPITALGA INVESTITSİYALARNI MOLIYALASHTIRISHNING RIVOJLANAYOTGAN MAMLAKATLAR TAJRIBALARI	489
<i>Xoshimov Sobir Murtazayevich</i>	
QURILISH MATERIALLARI ISHLAB CHIQARUVCHI KORXONALARDA MARKETING FAOLIYATINING TASHKILY TUZILMASINI OPTIMALLASHTIRISH	495
<i>Uzakova Umida Ruziyevna</i>	
OLIY TA‘LIMNI MOLIYALASHTIRISH SAMARADORLIGI VA PROFESSOR-O‘QITUVCHI–TALABA NISBATI O‘RTASIDAGI IQTISODIY BOG‘LIQLIK.....	502
<i>Dusanov Salim Mamarasulovich</i>	
МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ ВНЕДРЕНИЯ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В СИСТЕМЫ AML: АНАЛИЗ ПРАКТИК ВЕДУЩИХ БАНКОВ И СТРАН СНГ	507
<i>Рашидов Авазбек Рахимович</i>	
BOJXONA TIZIMINI RAQAMLASHTIRISHDAGI MAVJUD MUAMMOLAR TAHLILI	516
<i>Radjapova Latofat Sardorovna</i>	
DEFORMATSİYALANUVCHAN STANDART CHIZIQLI QATTIQ (STANDARD LINEAR SOLID MODEL, SLS) MODEL ISHLAB CHIQISH VA SONINI TAHLIL QILISH	523
<i>Ahmadov Ilhom Aktam o‘g‘li, Faxriddinova Rayhona Vahobjon qizi, Rustamova Ruxsora Kamtar qizi</i>	
ВЛИЯНИЕ КЕРАМИЧЕСКИХ КОМПОЗИЦИОННЫХ ПОКРЫТИЙ НА ТЕПЛОВУЮ ЭФФЕКТИВНОСТЬ КАМЕННОГО ТЕПЛОАККУМУЛЯТОРА В СОЛНЕЧНО-АССИСТИРОВАННЫХ БИОГАЗОВЫХ УСТАНОВКАХ	530
<i>Д.М. Жураханов</i>	
O‘ZBEKISTONDA ISLOMIY MOLIYA TIZIMINI RIVOJLANTIRISHNING KELAJAKDAGI IMKONIYATLARI.....	537
<i>Akbarov Husniddinjon Mo‘ysin o‘g‘li</i>	
MAHALLIY BUDJETLARNI BOSHQARISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA OCHIQLIKNI KUCHAYTIRISH	544
<i>Xolmirzayev Ulug‘bek Abdulazizovich, Normatov Joxongir Murodillayevich</i>	
DON MAHSULOTLARI TARMOG‘IDA ISHLAB CHIQARISH QUVVATLARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	548
<i>Aipova Iroda Ikramovna</i>	
BUXORO VILOYATI SANOATI ISHLAB CHIQARISHINING TARMOQ TARKIBI DINAMIKASI VA UNDAGI O‘ZGARISHLAR TAHLILI	554
<i>Toshov Mirzabek Hakimovich</i>	
TEMIR YO‘L TRANSPORTINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH MEZONLARI	560
<i>Nurxo‘jayeva Xilola Hakimxo‘jayevna</i>	
СОВРЕМЕННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В УПРАВЛЕНИИ УГОЛЬНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТЬЮ НА ОСНОВЕ УСТОЙЧИВОСТИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА	568
<i>Teshaboyev To‘lqin Zakirovich, Muradov Botir Xayat</i>	
IQTISODIYOT TARMOQLARIDA SUV ISTE‘MOLINING BOSHQARUVINI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISHNING NAZARIY JIHATLARI	578
<i>Karimov Anvarjon Muqumjonovich, Turg‘unov Muhammadaziz Baxtiyorjon o‘g‘li</i>	
SUV RESURSLARINI BOSHQARISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA MOBIL ILOVALAR ASOSIDA SAMARADORLIKNI OSHIRISH MEXANIZMLARI	584
<i>Karimov Anvarjon Muqumjonovich, Uzakov Sirojiddin Djuraboyevich</i>	

SUN'IY INTELLEKT VA IQTISODIYOTNING O'ZARO ALOQADORLIGI	591
Sobirov Abdurasul Abdugafarovich	
IDENTIFICATION OF WEAVING STRUCTURES IN PILE FABRICS	596
Bahrom Baturovich Dautov, Bakhtiyor Yormakhmatovich Abduganiyev, Erkin Shamsiddinovich Rayxonov, Nazar Kilichov Bafoevich	
INNOVATIVE APPROACHES TO ENSURING FINANCIAL STABILITY IN COMMERCIAL BANKS	602
Otajanova Shahnoza Shuhratovna	
AXBOROT-RESURS MARKAZLARI FAOLIYATI VA OLIY TA'LIM SIFATI KO'RSATKICHLARI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK MASALALARI	608
Pirmedova Xayitgul Muxammedovna	
TIJORAT BANKLAR FAOLIYATIDA DAROMADLAR VA UNING AHAMIYATI	613
Kenjayev M.G'	
MAJBURIYATLAR AUDITINING ASOSIY O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	618
Ergasheva Vasila Abdumajitovna	
MAMLAKATIMIZDA OLIY TA'LIM EKSPORT XIZMATLARI MOLIYAVIY NATIJADORLIGINI TA'MINLASHNI TAKOMILLASHTIRISH	623
Abdusattarova Dildora Bohodirovna	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINI MOLIYAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHNING INSTITUTSIONAL MEXANIZMLARI TAHLILI	630
Djurayeva Lola Abdugabbarovna	
JAMOAT YO'LOVCHI TRANSPORTINI YO'NALISHLARDA HARAKATI MUNTAZAMLIGIGA TA'SIR KO'RSATUVCHI OMILLAR	635
Nazarov Anvar Aripovich, Siddiqov Beknazar Jumanazar o'g'li	
TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARINI RIVOJLANTIRISHNING TASHKILY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	643
Ismatullayeva Munisxon Bori qizi	
O'ZBEKISTONDA YAKKA TARTIBDAGI TADBIRKORLARNI SOLIQQA TORTISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH: 2026-YIL ISLOHOTLARI VA RAQAMLI MA'MURCHILIK	649
Yakubov San'atbek Ravshanbekovich	
ISHLAB CHIQRISH SANOATI CHIQINDILARIDAN LITIY BIRIKMALARINI AJRATIB OLISHNING ZAMONAVIY TEXNOLOGIK YECHIMLARI	655
Eshonqulov Uchqun Xudaynazar o'g'li, Komilov Botir Asqar o'g'li	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARINING MOLIYAVIY RISKLARINI BAHOLASHDA MIQDORiy USULLARDAN FOYDALANISH	663
Raximov Abduxalil Toshbotirovich	
JUN TOLASINI MAYDA VA YIRIK IFLOSLIKlardan TOZALASH TEXNOLOGIYASI VA USKUNALARINI TAKOMILLASHTIRISH	669
Omonturdiyev Ortiq Eshboyevich	
O'ZBEK VA FRANSUZ TILLARIDA KASB-HUNAR TA'LIMI TERMINLARINING SEMANTIK QIYOSIY TAHLILI	673
Jabbarova Gulbahor Jumanazarovna	
GAZ BALLONLI AVTOMOBILLARDA RADIOTO'LQINLI UZATMALAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRILGAN TEXNIK NAZORAT TIZIMINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI BAHOLASH	677
Mirzayev Bahodir Nuriddinovich, Zulfiqorova Guldon Akbarjon qizi	
MINTAQANING TASHQI SAVDO AYLANMASINI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH USULLARI	682
G'oyibnazarov Muxammad Xamidbekovich	
IQTISODIY TADQIQOTLARDA SO'ROV O'TKAZISH METODI VA UNING ANKETA HAMDA INTERVYU SHAKLLARINI QO'LLASH MASALALARI	687
Dusmurov Radjabbay Davlatbayevich	

O'ZBEKISTONDA AUDITORLIK FAOLIYATI RIVOJLANISHI VA BIZNESDA MANFAATLAR UYG'UNLIGI.....	693
Sirojiddinov Ikromiddin Qutbiddinovich	
DAVLAT MOLIYASI VA BANK-MOLIYA INSTITUTLARINING IQTISODIY O'SISHDAGI O'RNI.....	698
Sayitbayev Shermirza Datkamirzaevich	
TRANSFORMATSIYALASHUV SHAROITIDA TIJORAT BANKLARI RESURS BAZASINI MUSTAHKAMLASH YO'NALISHLARI	703
Xolmatov Dilmurod Maxmudjonovich	
TIJORAT BANKLARINING RAQAMLI TRANSFORMATSIYASI: AN'ANAVIY BANKING TIZIMIDAN NEOBANKLARGA O'TISH MUAMMOLARI VA ISTIQBOLLARI	711
Shokirov Sardor Inotdullo o'g'li	
AVTOMATIK LOKOMATIV SIGNALIZATSIYA KODLARINI UZATISH VA DESHIFRATSIYALASH QURILMASI ISHINI TAHLIL QILISH VA DASTURIY TA'MINOTINI ISHLAB CHIQUISH.....	718
Raxmonov Bobomurod Baxtiyorovich, Qodirov Izzatjon Abrorjon o'g'li	
ФИНАНСОВАЯ МОДЕЛЬ УСКОРЕНИЯ РАЗВИТИЯ ИННОВАЦИОННОЙ ЭКОНОМИКИ В УЗБЕКИСТАНЕ ЧЕРЕЗ ОПТИМИЗАЦИЮ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПОДДЕРЖКИ СТАРТАП-ПРОЕКТОВ В ВУЗАХ	724
Касимова Наргиза Сабитджановна	
KORXONALARDA PUL OQIMLARINI BOSHQARISH SAMARADORLIGI VA MOLIYAVIY BARQARORLIK O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK	729
Omonov Otajon Juraqulovich	
INVESTITSIYALAR VA INNOVATSION FAOLIYAT SAMARADORLIGINI BAHOLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHDA XORIJIY MAMLAKATLARNING ILG'OR TAJRIBALARIDAN FOYDALANISH YO'NALISHLARI.....	734
Gafurova Umida Fatixovna	
O'ZBEKISTONDA SOLIQ MA'MURCHILIGINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI HAMDA ULARNING YECHIMLARI BO'YICHA AMALGA OSHIRILAYOTGAN ISHLAR TAHLILI.....	740
Bekmetov Xursandbek Iloxamovich	
THE INTEGRATION OF TRADITION AND INNOVATION IN WOMEN'S ENTREPRENEURSHIP IN UZBEKISTAN: ECONOMIC MECHANISMS AND STRATEGIC APPROACHES	747
Narzullayeva Gulchehra Salimovna	
KO'TARILGAN TEMIR YO'L ESTAKADASIDA VAGONDAN KO'MIR TUSHIRISH JARAYONIDA CHANG TARQALISHINI BAHOLASH	757
Tohtemirov Inomjon Muqimjonovich, Xudayberganov Sakijan Kabildjanovich	
DUMKAR TIPIDAGI VAGONLARDAN YUKLARNI TUSHURISH VAQTIDA ULARNING AG'DARILISHINI OLDINI OLUVCHI TAKOMILLASHTIRILGAN QURILMANING ILMIY ASOSLARI.....	762
Yusupov Azizjon Qahramonovich, Normoxmatov Bekzodjon Shovkat o'g'li	
TEMIR YO'L STANTSIYALARIDA ARALASH POYEZDLAR HARAKATI UCHUN AVTOMATIK MARSHRUTNI SOZLASH USULI	769
Boltayev Sunnatillo Tuymurodovich, Raxmonov Bobomurod Baxtiyorovich, Kasimova Qamara Amonovna	
O'ZBEKISTON MAHSULOTLARINI XORIJIY BOZORLAR UCHUN TAYYORLASHDA FRANCHAYZING ASOSIDA NUFUZLI BRENDLAR BILAN HAMKORLIK VA QO'SHMA LOYIHALAR MEXANIZMINI ISHLAB CHIQUISH.....	777
Xodjayev Anvar Rasulovich	
AKSIONERLIK JAMIYATLARDA MOLIYAVIY INVESTITSIYALAR HISOB VA AUDITINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA YURITISH.....	783
Suyunov Yorqin Bekmurodovich	
INCREASING THE EFFICIENCY INDICATORS OF DIESEL ENGINES BY IMPROVING THE COOLING SYSTEM	789
Khushnaye Obid, Orakbaeva Guljakhon	

TRANSPORT SOHASIDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK VA IQTISODIY O'SISH INTEGRATSIYALASHGAN YONDASHUV VA IMKONIYATLAR.....	794
Narziyev Umidjon Baxrillayevich	
TURISTIK-REKREATSION XIZMATLARNI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI.....	801
Usmanova Zumrad Islamovna	
МЕХАНИЗМ ФОРМИРОВАНИЯ И РЕАЛИЗАЦИИ УПРАВЛЕНЧЕСКИХ РЕШЕНИЙ В ЭНЕРГЕТИЧЕСКИХ ПРЕДПРИЯТИЯХ В РАМКАХ РИСК-МЕНЕДЖМЕНТА.....	806
Ахмедова Нилуфар Шукратовна, Курбонбекова Мохичехра Туробжоновна	
RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA SOLIQ MA'MURCHILIGI USLUBIYATINI TAKOMILLASHTIRISH.....	819
Umurzak Ablakulovich Radjabov	
AUDITORLIK TEKSHIRUVINI REJALASHTIRISHDA XAVF-XATARLARNI BAHOLASHNING INNOVATSION USULLARI VA ULARNI OPTIMALLASHTIRISH YO'LLARI.....	830
Saidova Sevaraxon Abdumo'min qizi	
RIVOJLANAYOTGAN MAMLAKATLAR SANOAT SEKTORIDA SIRKULAR BIZNES-MODELLARNI YASHIL MOLIALASHTIRISH MEKANIZMLARI.....	834
Isamuxamedov Boxodir Baxramovich	
РОЛЬ ГОСУДАРСТВА В ОБЕСПЕЧЕНИИ УСТОЙЧИВОСТИ ЭКСПОРТНО-ОРИЕНТИРОВАННОЙ ИНДУСТРИАЛИЗАЦИИ.....	838
Бобоев М. Р.	
МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ УСТОЙЧИВО-ЦИФРОВОГО РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА И ВОЗМОЖНОСТИ АДАПТАЦИИ ПРАКТИК SMART TOURISM ДЛЯ КУЛЬТУРНО-ИСТОРИЧЕСКИХ РЕГИОНОВ (НА ПРИМЕРЕ БУХАРСКОЙ ОБЛАСТИ).....	844
Усманова Азиза Баходировна	
ENERGY MANAGEMENT STRATEGIES FOR HYBRID ELECTRIC VEHICLES: A COMPREHENSIVE REVIEW.....	849
Asretdinova L.J., Gulnora Sh.Y.	
PAHTA-TO'QIMACHILIK KLASTERLARIDA INVESTITSIYA FAOLIYATINI BOSHQARISH VA UNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	864
B.Q. Madartov	
SINXRON GENERATORNING O'Z-O'ZIDAN CHAYQALISH JARAYONINI TAHLIL QILISH.....	867
Bekishev Allabergen Yergashevich, Zayniyeva Oliyaxon Egamberdiyevna, Kurbonov Najmiddin Abduxamidovich, Samadov Ilyos Azamat o'g'li	
SUG'URTA SOHASINING IQTISODIY-HUQUQIY MOHIYATI VA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONLARI: NAZARIY ASOSLAR, MILLIY VA XORIJIY TAJRIBALAR.....	875
G'oziyeva Aziza Abdusalomovna	
YANGI O'ZBEKISTON – UCHINCHI RENESSANS: CHORVACHILIKDA XALQ VETERINARIYASI XIZMATI TARIXI.....	880
Sayfudinova Djamila Badridinovna	
TALENT DEVELOPMENT AS A DRIVER OF EMPLOYEE JOB SATISFACTION IN UZBEKISTAN'S PRIVATE SECTOR: A MIXED-METHODS STUDY.....	885
Farida Nishanova	
FOTO ELEKTR STANSIYALARI TOMONIDAN ELEKTR ENERGIYANI ISH LAB CHIQRISH HOLATI TAHLILI.....	893
Saidov Mash'al Samadovich	
OILAVIY TADBIRKORLIK TARAQQIYOTIDA XORIJIY TAJRIBA HAMDA UNDA FOYDALANISH MEKANIZMLARI.....	900
Ermatov Nosir Toxirovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA QUYOSH FOTOELEKTR STANSIYALARINING HOLATI VA O'RNATILGAN QUUVATLARINI TAHLIL QILISH.....	907
Maxamadiyev Farrux Mirazimovich, Baratov Laziz Suyun o'g'li	

TIJORAT BANKLARINING XORIJIY KREDIT LINIYALARIDAN FOYDALANISH JARAYONIDA YUZAGA KELAYOTGAN MUAMMOLAR VA ULARNI BARTARAF ETISH YO'LLARI	912
Ayitboev Nodirbek Rashid o'g'li	
MINTAQALAR INVESTITSION SALOHİYATINI BAHOLASHNING INTEGRAL METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH VA UNI IJTIMOY-IQTISODIY RIVOJLANISHGA TA'SIRI	916
Qobilov Anvar Eshpo'lotovich	
THE IMPACT OF CULTURAL FACTORS ON VOCATIONAL EDUCATION REFORM IN SAUDI ARABIA.....	923
Abdulmajeed Nabeel Azouz	
HUUDDLARNI IJTIMOYIQTISODIY RIVOJLANISHDA YIRIK SOLIQ TO'LOVCHILARNI DIFFERENTIAL YONDASHUV ORQALI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI.....	929
Imanova Umida Baxtiyarovna	
INSON KAPITALI RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA MEHNAT BOZORI BARQARORLIGINI TA'MINLOVCHI OMIL SIFATIDA.....	934
Amanov Otabek Amankulovich	
DATA-DRIVEN BOSHQARUV MODELI: NAZARIY ASOSLAR VA AMALIYOT	938
Bobxo'jayev Asliddin Muzaffarovich	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA IQTISODIY RESURSLARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI BAHOLASH MEZONLARI VA KO'RSATKICHLARI.....	943
Xasanov Axmadjon Shodiyarovich	
MAHALLA BOSHQARUVIDA MOLIYAVIY ERKINLIK VA IJTIMOYIY BARQARORLIK O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK	948
Karjavova Xurshida Abdumalikovna	
TIJORAT BANKLARINING INVESTITSION FAOLLIGINI OSHIRISHNING JORIY HOLATI VA O'ZGARISH TENDENSIYALARI TAHLILI	953
Dagarov Bekzod Muzaffar o'g'li	
YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISHNING STRATEGIK YONDASHUVLARI.....	960
Siradjev Ilxom Toxirovich	
CHEK EL MAMLAKATLARIDA FMCG SEKTORINING TUZILISHI VA RIVOJLANISH DINAMIKASI....	965
Anvar Deberdiyev	
MARKETING FAOLIYATIDA KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIDA REAL INVESTITSIYALAR SAMARADORLIGINI SSENARIYLAR ASOSIDA EKONOMETRIK BAHOLASH	970
Otajanov Umid Abdullayevich, Isakova Naima Ikromjonovna	
TIJORAT BANKLARI O'RTASIDAGI RAQOBATNI BAHOLASHNING TAKOMILLASHTIRILGAN INTEGRALLASHGAN METODOLOGIK MODELI.....	981
Qulmetov Mansurbek Ro'zmatovich	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING INVESTITSION FAOLIYATINI MOLIYALASHTIRISHNING ZAMONAVIY MASALALARI.....	986
Tilakov Navruz Maxmudovich	
NODAVLAT OLIY TA'LIM MUASSASASINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA USTAV FONDI MEXANIZMINING ROLI	993
Bozorov Alisher Ro'zimurodovich	

NODAVLAT OLIY TA'LIM MUASSASASINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA USTAV FONDI MEXANIZMINING ROLI

Bozorov Alisher Ro'zimurodovich

International Digital University fakulteti dekani

E-mail: alisherbozorov.rch@gmail.com

Tel: +99897-700-37-10

Annotatsiya. Maqolada oliy ta'lim muassasalarining (OTM) moliyaviy barqarorligini ta'minlashning nazariy va amaliy jihatlari tadqiq etilgan. Nodavlat OTMlarni tashkil etishda yoki faoliyatini yuritish davomida dastlabki ustav fondini kamida 2 million AQSH dollari ekvivalentida shakllantirish hamda uni talabalar soniga mutanosib ravishda oshirib borish mexanizmi yoritib berilgan. Tadqiqot natijalari ko'rsatishicha, mazkur mexanizm nodavlat OTMlarning operatsion faoliyati uzluksizligini ta'minlash, moliyaviy risklarni kamaytirish va infratuzilmaga investitsiyalarni rag'batlantirish imkonini beradi. Iqtisodiy hisob-kitoblar natijasida ustav fondi depozit sifatida joylashtirilganda daromad keltirishi, infratuzilmani shakllantirish orqali esa iqtisodiy samaradorlikka erishish mumkinligi asoslangan.

Kalit so'zlar: nodavlat oliy ta'lim muassasasi, moliyaviy barqarorlik, ustav fondi, ustav kapitali, ta'lim infratuzilmasi, operatsion faoliyat, moliyaviy risklar, investitsiya, iqtisodiy samaradorlik, endowment (endowment).

Abstract. The article examines the theoretical and practical aspects of ensuring the financial sustainability of higher education institutions (HEIs). It highlights the mechanism for forming the initial charter fund of non-state HEIs in an amount equivalent to at least 2 million US dollars during their establishment or operation, as well as increasing it proportionally to the number of students. The research results show that this mechanism makes it possible to ensure the continuity of operational activities of non-state HEIs, reduce financial risks, and stimulate investments in infrastructure. Based on economic calculations, it is substantiated that the charter fund can generate income when placed as a deposit, while economic efficiency can also be achieved through the development of infrastructure.

Keywords: non-state higher education institution, financial sustainability, charter fund, charter capital, educational infrastructure, operational activity, financial risks, investment, economic efficiency, endowment.

Аннотация. В статье исследованы теоретические и практические аспекты обеспечения финансовой устойчивости высших образовательных учреждений (ВОУ). Раскрыт механизм формирования первоначального уставного фонда негосударственных ВОУ в размере не менее эквивалента 2 миллионов долларов США при их создании или в процессе осуществления деятельности, а также его увеличения пропорционально численности студентов. Результаты исследования показывают, что данный механизм позволяет обеспечить непрерывность операционной деятельности негосударственных ВОУ, снизить финансовые риски и стимулировать инвестиции в инфраструктуру. На основе экономических расчётов обосновано, что уставный фонд при размещении в виде депозита может приносить доход, а формирование инфраструктуры позволяет достичь экономической эффективности.

Ключевые слова: негосударственное высшее образовательное учреждение, финансовая устойчивость, уставный фонд, уставный капитал, образовательная инфраструктура, операционная деятельность, финансовые риски, инвестиции, экономическая эффективность, эндаумент.

KIRISH

Zamonaviy sharoitda oliy ta'lim tizimi nafaqat davlat xizmatlari sohasi, balki keng qamrovli iqtisodiy-ijtimoiy institut sifatida shakllanib bormoqda. Jahon amaliyotida oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy modellari turlicha bo'lib, ularni moliyalashtirishda davlat budjeti mablag'lari bilan bir qatorda nodavlat sektor tomonidan jalb etilayotgan xususiy investitsiyalar ham muhim o'rin tutadi. Xususan, Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti (OECD)ga a'zo mamlakatlarda oliy ta'lim xarajatlarining o'rtacha 30 foizdan ortiq qismi xususiy manbalar hisobidan qoplanadi.

O'zbekiston Respublikasida oliy ta'lim tizimini isloh qilish jarayonida nodavlat oliy ta'lim muassasalari faoliyatini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Jumladan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi PF-5847-son "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi Farmonida oliy ta'lim bilan qamrov darajasini 50 foizdan oshirish hamda nodavlat oliy ta'lim muassasalari ulushini kengaytirish vazifalari belgilangan [2]. Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 3-iyuldagi PQ-200-son "Ma'muriy islohotlar doirasida oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar sohasida davlat boshqaruvini samarali tashkil qilish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori mazkur sohada boshqaruv tizimini takomillashtirish hamda huquqiy-

institutsional asoslarni mustahkamlashga xizmat qilmoqda [4].

Amaliyotda nafaqat nodavlat, balki davlat OTMlarning moliyaviy barqarorligi muammosi ham dolzarb bo'lib qolmoqda. So'nggi 10 yillikda Respublikamizda nodavlat oliy ta'lim muassasalari faoliyatini yo'lga qo'yish bo'yicha huquqiy asoslar takomillashtirildi va natijada hozirgi kunga kelib 100 dan ortiq nodavlat oliy ta'lim muassasalari mavjud. Ayrim nodavlat ta'lim muassasalari faoliyatining dastlabki bosqichidayoq moliyaviy barqarorlikni ta'minlash bilan bog'liq muammolarga duch kelmoqda. Xususan, operatsion xarajatlarni qoplashdagi qiyinchiliklar ta'lim jarayoni sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatishi, talabalar manfaatlarining yetarli darajada himoya qilinmasligiga olib kelishi hamda pirovardida muassasa faoliyatining tugatilish xavfini yuzaga keltirishi mumkin. Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiki, nodavlat OTMlarning muvaffaqiyatli faoliyati uchun dastlabki yetarli moliyaviy poydevorni shakllantirish hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Shu nuqtai nazardan, nodavlat OTMlarning moliyaviy barqarorligini ta'minlovchi mexanizmlarni ishlab chiqish ham nazariy, ham amaliy jihatdan dolzarb masala hisoblanadi. Aynan shu masala mazkur tadqiqot obyektini belgilaydi.

Ushbu maqolada ustav fondi — ustav kapitali tushunchasi bilan bir qatorda “endaument” atamasi ham ishlatilgan. Ikkala mexanizm ham moliyaviy barqarorlikni ta'minlansa-da, ular o'rtasida asosiy farqlar mavjud:

Ustav fondi — nodavlat OTM tashkil etilayotganda asoschilar tomonidan kiritiladigan majburiy minimal mulk. Ushbu mablag'lar ta'lim jarayonini tashkil etish, ya'ni bino, uskuna va operatsion xarajatlarni qoplash uchun ishlatilishi mumkin. Mazkur tadqiqotda nodavlat OTMlar uchun ustav fondining minimal miqdorini qonunchilikda aniq belgilash zarurligi ilmiy taklif sifatida asoslanadi.

Endaument (endowment, inglizcha) jamg'armasi — maqsadli investitsion fond bo'lib, unga kiritilgan asl kapital saqlanadi, faqat undan olingan daromad, masalan, foiz va dividend ko'rinishidagi investitsion daromadlar, universitet budgetiga yo'naltiriladi. Endaument majburiy emas, balki ko'ngilli ravishda shakllantiriladi.

Ushbu maqoladagi taklif ustav fondining majburiy minimal chegarasini belgilashga qaratilgan bo'lib, endaument jamg'armasi to'liq huquqli subyekt sifatida keyingi tadqiqotlar objekti hisoblanadi. Taklif etilayotgan ustav fondi endaumentni almashtirmaydi, balki uni to'ldiradi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy barqarorligi muammolari jahon ilm-fanida keng o'rganilgan. Ushbu yo'nalishda fundamental hissa qo'shgan tadqiqotchilar orasida B. Jonstoun (D.B. Johnstone), J. Salmi (J. Salmi), F. Altbax (Ph. Altbach), H. de Vit (H. de Wit) kabi olimlarni ko'rsatib o'tish mumkin. Jumladan, B. Jonstoun oliy ta'limni moliyalashtirishning xarajatlarni taqsimlash konsepsiyasini (cost-sharing) ishlab chiqqan va unda davlat, oila, talaba va xususiy sektor o'rtasida moliyaviy yukni oqilona taqsimlash zarurligini asoslagan [5, 45-b.].

J. Salmi va A. Xazelkorn “dunyo miqyosidagi universitetlar” (world-class universities) konsepsiyasini rivojlantirib, yetakchi universitetlarning muvaffaqiyati uchun uch asosiy omil — iste'dodlarning konsentratsiyasi, yetarli moliyaviy resurslar va moslashuvchan boshqaruv tizimi zarurligini ta'kidlaganlar [6, 28-b.]. Bunda xususiy kapital va endaument jamg'armalarining roli alohida urg'u beriladi.

MDH mamlakatlari tadqiqotchilaridan Ye.I. Kuzminov, I.V. Abankina, T.V. Abankina kabi olimlarning ishlarida oliy ta'limni moliyalashtirishning turli modellari tahlil qilingan. Xususan, I.V. Abankina oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy mustaqilligini ta'minlashda diversifikatsiyalangan daromad manbalarining ahamiyatini asoslab bergan [8, 67-b.].

O'zbekistonlik olimlarning tadqiqotlarida oliy ta'lim tizimining moliyaviy jihatlari, ta'lim xizmatlari bozorining rivojlanishi hamda nodavlat oliy ta'lim muassasalari faoliyatini takomillashtirish masalalari muayyan darajada o'rganilgan. Biroq nodavlat OTMlarni tashkil etish bosqichida moliyaviy barqarorlikning dastlabki asoslarini shakllantirish, xususan, ustav fondining majburiy minimal miqdorini belgilash va uni talabalar soniga mutanosib ravishda oshirib borish mexanizmi yetarlicha tadqiq etilmagan. Mazkur maqola aynan ushbu ilmiy bo'shliqni to'ldirishga qaratilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda umumilmiy va maxsus ilmiy usullar majmui qo'llanilgan. Nazariy jihatdan ilmiy abstraksiya, dialektik yondashuv, induksiya va deduksiya, tahlil va sintez, tarixiy-mantiqiy usullardan foydalanilgan. Empirik tadqiqot doirasida qiyosiy tahlil, statistik guruhlash, iqtisodiy-matematik modellash, ekspertlar so'rovi va ssenariy tahlili usullari qo'llanilgan.

Tadqiqotning axborot bazasini O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmon va qarorlari, O'zbekiston Respublikasi qonunlari, Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligining normativ-huquqiy hujjatlari, O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasining ma'lumotlari, OECD, UNESCO va Jahon banki statistik bazalari, shuningdek, ilmiy monografiya va maqolalar tashkil etadi.

Iqtisodiy hisob-kitoblar uchun diskontlangan pul oqimlari (DCF), ta'lim investitsiyalari rentabelligi (ROI) hamda sezuvchanlik tahlili (sensitivity analysis) usullari qo'llanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

1. Nodavlat OTMlarning moliyaviy barqarorligi: tushunchasi va mezonlari

Moliyaviy barqarorlik kategoriyasi ta'lim muassasalari misolida o'ziga xos mazmunga ega. An'anaviy iqtisodiy tushunchada moliyaviy barqarorlik korxonaning o'z majburiyatlarini o'z vaqtida va to'liq bajarish qobiliyati sifatida talqin etiladi. Oliy ta'lim muassasalari nuqtai nazaridan esa ushbu kategoriya yanada kengroq ma'noga ega bo'lib, muassasaning uzoq muddatli ta'lim jarayonini uzluksiz amalga oshirishni, ilmiy-pedagogik kadrlarni saqlab qolishni va sifatli ta'lim xizmatlarini ko'rsatishni ta'minlashni ham o'z ichiga oladi.

Jahon tajribasida oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy barqarorligini baholashda quyidagi asosiy mezonlar qo'llaniladi:

- likvidlik koeffitsiyenti — joriy majburiyatlarni tezkor qoplash qobiliyatini aks ettiradi;
- avtonomlik koeffitsiyenti — o'z kapitalining umumiy kapital tarkibidagi ulushini ko'rsatadi;
- daromadlarni diversifikatsiyalash indeksi — daromad manbalarining turli-tumanligi darajasini belgilaydi;
- operatsion zarar koeffitsiyenti — asosiy faoliyatdan olinadigan sof natijani xarakterlaydi;
- endaument jamg'armasi nisbati — jamg'arma miqdorining yillik xarajatlarga nisbatini ko'rsatadi.

Ayni vaqtda nodavlat OTMlar uchun muhim xususiyatlardan biri shuki, ularning daromadlarining asosiy qismi, ayrim holatlarda 80–95 foizi, talabalarining o'qish kontrakt pullari hisobiga shakllanadi. Bu esa daromadlarni yuqori darajadagi tebranishga, demografik va makroiqtisodiy omillarga bog'liqlikka duchor qiladi.

2. O'zbekistonda nodavlat OTMlar sektorining hozirgi holati va muammolari

So'nggi yillarda O'zbekistonda nodavlat OTMlar tarmog'i jadal rivojlanmoqda. Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi ma'lumotlariga ko'ra, agar 2017-yilda mamlakatda atigi bir necha nodavlat OTM faoliyat yuritgan bo'lsa, 2024-yilga kelib ularning soni 70 dan ortib ketdi. Ushbu muassasalar faoliyati turli yo'nalishlarda — iqtisodiyot, tibbiyot, axborot texnologiyalari, injiniring va san'at sohalarida amalga oshirilmoqda.

Shu bilan birga, amaliy tahlillar nodavlat oliy ta'lim muassasalari sektorida moliyaviy barqarorlik, tashkiliy boshqaruv hamda ta'lim sifati bilan bog'liq qator tizimli muammolar mavjudligini ko'rsatmoqda. Jumladan:

- **moliyaviy poydevorning yetarli darajada shakllanmaganligi** — ko'pgina muassasalar o'z faoliyatini asosan jalb etilgan mablag'lar hisobiga boshlaydi;
- **ijara munosabatlariga yuqori darajada bog'liqlik** — ta'lim binolarining 60 foizdan ortig'i ijaraga olingan bo'lib, bu holat o'quv jarayonining uzluksizligini ta'minlashda muayyan xavflarni yuzaga keltiradi;
- **operatsion xarajatlarning yuqoriligi** — ijara, litsenziyalash, akkreditatsiya hamda malakali kadrlar bilan ta'minlash xarajatlari muassasa daromadlarining salmoqli qismini egallaydi;
- **uzoq muddatli strategik rejalashtirishning yetarli darajada rivojlanmaganligi** — boshqaruv qarorlari ko'pincha qisqa muddatli moliyaviy imkoniyatlar doirasida qabul qilinadi;
- **xalqaro reytinglar talabalariga mos ko'rsatkichlarga erishishdagi qiyinchiliklar** — ayrim muassasalarda infratuzilma, axborot-resurs bazasi, kitob fondi va laboratoriya jihozlari xalqaro standartlar darajasida shakllanmagan.

Yuqorida qayd etilgan muammolar nodavlat oliy ta'lim muassasalarini tashkil etish, moliyaviy barqarorligini ta'minlash hamda ularning faoliyatini tartibga solish bo'yicha yangi institutsional va iqtisodiy mexanizmlarni ishlab chiqish zaruratini yuzaga keltirmoqda.

3. Nodavlat OTMlarning ustav fondi mexanizmi

Tadqiqot natijasi sifatida nodavlat OTMlarning moliyaviy barqarorligini ta'minlashda ustav fondi (ustav kapitali) mexanizmining alohida rolini belgilovchi konsepsiya ishlab chiqildi. Muallif tomonidan ilgari surilayotgan taklifning mohiyati quyidagilardan iborat:

Birinchiidan, nodavlat OTMni tashkil etish bosqichida uning dastlabki ustav fondi (ustav kapitali) kamida 2 million AQSH dollari ekvivalentidan kam bo'lmagan miqdorda shakllantirilishi maqsadga muvofiqdir. Ushbu mablag' OTMning ta'lim jarayoni bilan bevosita bog'liq moddiy-texnik bazasi (bino, auditoriyalar, laboratoriyalar, o'quv uskunlari) va dasturiy ta'minotini qamrab olishi kerak.

Ikkinchiidan, talabalar sonining ko'payib borishiga mutanosib ravishda ustav fondi miqdori ham oshirib borilishi zarur. Bu prinsip ta'lim muassasasining kengayib borishi bilan mutanosib ravishda uning moddiy-texnik bazasi ham rivojlanib borishini ta'minlaydi va OTMning o'z talabalarini oldidagi majburiyatlarini bajarish qobiliyatini mustahkamlaydi.

Uchinchiidan, ustav fondi faqat ta'lim jarayoni bilan bog'liq maqsadlarga yo'naltirilishi va unga nisbatan maxsus nazorat mexanizmi joriy etilishi kerak. Bu muassasaning boshqa maqsadlar uchun mablag'larni sarflab yuborishining oldini oladi.

Taklif etilayotgan ustav fondi mexanizmining asosiy funksiyalari quyidagilardan iborat:

- operatsion faoliyat uzluksizligini ta'minlash — talabalar sonining davriy tebranishlari davrida ham OTMning o'quv jarayonini uzluksiz olib borish imkonini beradi;
- moliyaviy risklarni kamaytirish — makroiqtisodiy zarbalar, demografik o'zgarishlar va boshqa kutilmagan omillar ta'sirini yumshatadi;

ta'lim infratuzilmasiga investitsiyalarni rag'batlantirish — uzoq muddatli investitsion loyihalarni amalga oshirishga sharoit yaratadi;

nodavlat OTMlarning moliyaviy mustaqilligini mustahkamlash — tashqi qarzarlar va ijaraga bog'liqlikni sezilarli darajada kamaytiradi;

davlat oldida barqarorlikni namoyish etish — OTMning jiddiy va uzoq muddatli niyatlarini tasdiqlaydi;

xalqaro reytinglarda mustahkam o'rin egallashga poydevor yaratish — infratuzilma mezonlari bo'yicha xalqaro standartlarga mos kelish imkonini beradi.

Mazkur 2 million AQSH dollari ekvivalentidagi dastlabki ustav fondi miqdori Toshkent shahri sharoitida 1000–1500 talabaga mo'ljallangan kichik hajmdagi nodavlat OTM uchun quyidagi asosiy xarajatlarni qoplashga yetarli:

ta'lim binosi (ijaraga emas, sotib olish yoki uzoq muddatli ijara uchun dastlabki to'lov) — 500–700 ming AQSH dollari;

5–6 ta laboratoriya va 15–20 ta auditoriyani jihozlash — 300–400 ming AQSH dollari;

kutubxona fondi va elektron resurslar — 100–150 ming AQSH dollari;

litsenziya olish, akkreditatsiya, dasturiy ta'minot — 50–100 ming AQSH dollari;

zaxira fondi (operatsion xarajatlar uchun 6–12 oylik bufer) — 400–600 ming AQSH dollari;

infratuzilmaning boshqa xarajatlari — 150–250 ming AQSH dollari.

Hisob-kitoblarga ko'ra, yuqoridagi sarflarning pastki chegarasi taxminan 1,7–1,8 mln AQSH dollarini tashkil etadi, shuning uchun 2 mln dollar xavfsizlik marjasini ham o'z ichiga olgan oqilona minimal miqdor hisoblanadi.

4. Taklif etilayotgan mexanizmning iqtisodiy asoslanishi

Ustav fondi mexanizmining iqtisodiy samaradorligini baholash uchun muallif tomonidan ikki ssenariyli tahlil amalga oshirildi: a) ustav fondi depozit sifatida joylashtirilgan holda daromad olish ssenariysi; b) ustav fondi infratuzilmani shakllantirishga yo'naltirilgan holda ijara xarajatlaridan tejash ssenariysi.

Ssenariy A. Depozit modeli.

Agar 2 million AQSH dollari miqdoridagi ustav fondi tijorat banklarida AQSH dollarida maqsadli depozitga joylashtirilsa, O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining 2024-yil ma'lumotlariga ko'ra, chet el valyutasidagi depozitlar bo'yicha o'rtacha yillik foiz stavkasi 6–7,5 foiz atrofida shakllangan [12]. Shunga ko'ra, bunday mablag' yillik 120 ming — 150 ming AQSH dollari miqdorida daromad keltirishi mumkin. Ushbu daromad OTM tomonidan professor-o'qituvchilar oylik maoshlarini to'lash, ilmiy tadqiqotlarni moliyalashtirish, talabalarga stipendiya ajratish va boshqa strategik maqsadlarga yo'naltirilishi mumkin.

Shu bilan birga, keltirilgan hisob-kitoblarda AQSH dollarining xarid qobiliyati pasayishi, ya'ni inflyatsiya, hisobga olinmagan. AQSHda o'rtacha yillik inflyatsiya darajasi 2–3 foizni tashkil etadi. 10 yil mobaynida bu haqiqiy daromadni taxminan 20–25 foizga kamaytirishi mumkin. Shuningdek, O'zbekistonda depozit bo'yicha olinadigan daromaddan yuridik shaxslar uchun daromad solig'i, ya'ni 15 foiz, ushlab qolinadi. Demak, 140 000 AQSH dollari yillik nominal daromaddan amalda 119 000 AQSH dollari sof daromad olinadi. Haqiqiy, ya'ni inflyatsiyadan tozalangan, daromad esa taxminan 95 000–100 000 AQSH dollari atrofida bo'ladi.

1-jadval

Depozit ssenariysining 10 yillik iqtisodiy samaradorligi (AQSH dollari)

Yil	Ustav fondi (boshlang'ich)	Yillik daromad (7%)	Kumulyativ daromad	Jami aktiv
1	2 000 000	140 000	140 000	2 140 000
3	2 000 000	140 000	420 000	2 420 000
5	2 000 000	140 000	700 000	2 700 000
7	2 000 000	140 000	980 000	2 980 000
10	2 000 000	140 000	1 400 000	3 400 000

Ssenariy B. Infratuzilma modeli.

Ikkinchi ssenariyda ustav fondi hisobiga OTM o'z binosi, o'quv va tadqiqot laboratoriyalari, kutubxona va boshqa infratuzilma obyektlarini shakllantiradi. Toshkent shahri misolida o'rtacha kattalikdagi, ya'ni 3000–4000 talabaga mo'ljallangan oliy ta'lim muassasasi uchun ijara xarajatlari yiliga 800 ming — 1,2 million AQSH dollarini tashkil etishi kuzatilmoqda. Shunga ko'ra, o'z binosi hisobiga ijaradan voz kechish orqali 10 yil mobaynida taxminan 8–12 million AQSH dollarigacha tejashga erishish mumkin. Qo'shimcha ravishda infratuzilma obyektlarining qiymati ham o'sib borishi, ya'ni qurilish bozoridagi narxlarning ko'tarilishi natijasida, OTM balansini mustahkamlaydi.

2-jadval

Ikki ssenariy bo'yicha 10 yillik kumulyativ iqtisodiy samaradorlik taqqoslanishi (AQSH dollari)

Ko'rsatkich	Ssenariy A (Depozit)	Ssenariy B (Infratuzilma)
Boshlang'ich kapital	2 000 000	2 000 000
Yillik o'rtacha daromad / tejam	120 000 – 150 000	800 000 – 1 200 000
10 yillik kumulyativ samara	1 200 000 – 1 500 000	8 000 000 – 11 000 000
Qo'shimcha afzalliklar	Yuqori likvidlik, moddiy-texnik baza o'sishi yo'q	Mulk qiymatining o'sishi, imidj, reyting uchun asos
Xatarlar	Valyutaning qadrsizlanishi, inflyatsiya	Kapital tiklanish muddatining uzoqligi

Ikki ssenariyning qiyosiy tahlili shuni ko'rsatdiki, uzoq muddatli istiqbolda infratuzilma modelini tanlash iqtisodiy jihatdan ancha samarali hisoblanadi. Keltirilgan raqamlar soliq to'lovlaridan oldingi (pre-tax) nominal ko'rsatkichlardir. O'zbekiston Respublikasi Soliq kodeksiga ko'ra, yuridik shaxslarning depozit bo'yicha foiz daromadlaridan daromad solig'i 15 foiz stavkada ushlab qolinadi [13]. Ssenariy A (depozit) bo'yicha 10 yillik kumulyativ samara 1,4 mln dollardan soliqlardan keyin 1,19 mln dollarga tushadi. Ssenariy B (infratuzilma) bo'yicha ijara xarajatlarini tejash mulk solig'ini keltirib chiqaradi, ya'ni mulk qiymatining 0,5–1,5 foizi atrofida. Ammo bu tejamga nisbatan ancha kichik. Shuning uchun infratuzilma modelining ustuvorligi soliqlar hisobga olinganda ham saqlanib qoladi.

Xorijiy tajriba bilan qiyosiy tahlil

Ilgari surilayotgan taklifning asoslanganligini yanada chuqurroq ko'rsatish maqsadida xorijiy mamlakatlar tajribasi o'rganildi. Jahon amaliyotida nodavlat OTMlarning moliyaviy barqarorligini ta'minlovchi turli mexanizmlar qo'llaniladi.

AQSHda nodavlat universitetlar uchun endowment jamg'armasi (endowment fund) mexanizmi keng tarqalgan. Jumladan, Garvard universitetining endowment jamg'armasi 2023-yil ma'lumotlariga ko'ra 50 milliard dollardan oshgan bo'lib, uning investitsion daromadlari universitet yillik budjetining uchdan bir qismini qoplaydi. Yel, Prinston, Stenford kabi universitetlar ham shunga o'xshash modeldan foydalanadi.

Malayziyada "Education Hub" konsepsiyasi doirasida nodavlat OTMlarni tashkil etishda dastlabki kapital miqdoriga nisbatan minimal talablar belgilangan. Kembrij universitetining filiali (Heriot-Watt University Malaysia) va Nottingem universitetining filiali ham o'z faoliyatini yetarli moliyaviy poydevor bilan boshlagan.

Turkiyada "Yuqori ta'lim kengashi" (Yükseköğretim Kurulu, YÖK) tomonidan nodavlat universitetlarni tashkil etish uchun asoschilar tomonidan kafolatlangan kapital summasiga nisbatan qat'iy talablar belgilangan. Jumladan, yangi nodavlat OTMni tashkil etish uchun asoschilar kamida 100 million Turk lirasi miqdoridagi, taxminan 3–4 million AQSH dollari ekvivalenti, mablag'ni tasdiqlashlari talab etiladi.

Rossiya Federatsiyasida 2012-yildan buyon nodavlat OTMlarga nisbatan moddiy-texnik bazani belgilash majburiyati joriy etilgan. Ushbu talab ta'lim muassasasining akkreditatsiyadan o'tishi va davlat litsenziyasi olishi uchun asosiy shartlardan biridir.

Xorijiy tajribani o'rganish natijalari shuni ko'rsatadiki, rivojlangan mamlakatlarda nodavlat OTMlarni tashkil etishda dastlabki moliyaviy poydevorni mustahkam shakllantirish masalasi qat'iy tartibga solingan. Bu esa muassasalarning uzoq muddatli barqarorligini ta'minlashga va ta'lim sifatini yuqori darajada saqlashga xizmat qiladi.

Taklif etilayotgan mexanizmi amalga oshirishning huquqiy va tashkiliy jihatlari

Ilgari surilayotgan ustav fondi mexanizmini amaliyotga joriy etish uchun qator huquqiy va tashkiliy chora-tadbirlarni amalga oshirish zarur. Avvalo, O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni [3] hamda oliy ta'lim sohasiga oid amaldagi normativ-huquqiy hujjatlarga nodavlat OTMlarning ustav fondi va uning minimal miqdorini belgilashga doir normalarni kiritish maqsadga muvofiqdir. Shuningdek, ustav fondini shakllantirish, undan foydalanish va uning maqsadli sarflanishini nazorat qilish tartibini belgilovchi maxsus nizom ishlab chiqilishi lozim.

Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzurida ustav fondi holatini monitoring qiluvchi maxsus bo'linmani tashkil etish;

ustav fondi miqdorini talabalar soniga bog'liq ravishda oshirishning progressiv shkalasini joriy etish, masalan, har 1000 talabaga qo'shimcha 500 ming AQSH dollari ekvivalentida;

ustav fondining majburiy minimal miqdorini saqlash bo'yicha nazorat va javobgarlik mexanizmlarini belgilash.

Bundan tashqari, davlat tomonidan rag'batlantiruvchi mexanizmlarni ham joriy etish maqsadga muvofiqdir. Xususan, ustav fondini belgilangan miqdordan oshirib bajargan muassasalarga soliq imtiyozlari, davlat granti yoki tenderlarda ustuvorlik berish kabi imtiyozlar taqdim etilishi mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Olib borilgan tadqiqot natijalari asosida quyidagi xulosa va takliflarga kelish mumkin:

Birinchidan, nodavlat oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy barqarorligi nafaqat muassasaning o'z muvaffaqiyati,

balki umumiy ta'lim tizimining sifati va barqarorligi uchun ham hal qiluvchi ahamiyatga ega omil hisoblanadi. Moliyaviy barqarorlikni ta'minlashning asosiy shartlaridan biri faoliyat boshlanishidan mustahkam moliyaviy poydevorni shakllantirishdir.

Ikkinchidan, muallif tomonidan ilgari surilayotgan nodavlat OTM ustav fondini kamida 2 million AQSH dollari ekvivalentidan kam bo'lmagan miqdorda shakllantirish va uni talabalar soniga mutanosib ravishda oshirib borish mexanizmi hozirgi iqtisodiy-institutsional sharoitda nodavlat ta'lim muassasalarining barqaror rivojlanishi uchun zarur huquqiy-tashkiliy asos hisoblanadi.

Uchinchidan, iqtisodiy hisob-kitoblar natijalari ko'rsatishicha, ustav fondi depozit sifatida joylashtirilganda yillik 120 ming — 150 ming AQSH dollari daromad keltirishi mumkin. Infratuzilmani shakllantirish ssenariysida esa 10 yil mobaynida 11 million AQSH dollarigacha iqtisodiy samaradorlikka erishish mumkin. Bu esa nodavlat OTMlarning uzoq muddatli moliyaviy mustaqilligini ta'minlaydi.

To'rtinchidan, taklif etilayotgan mexanizm nafaqat OTMlarning ichki moliyaviy barqarorligini mustahkamlaydi, balki ularning davlat oldida barqaror muassasalar sifatida tan olinishiga, xalqaro ta'lim bozorida reytinglarda yuqori o'rin egallashiga va pirovardida O'zbekiston oliy ta'limining xalqaro obro'si oshishiga muhim hissa qo'shadi.

Beshinchidan, taklif etilayotgan mexanizmi samarali joriy etish uchun amaldagi huquqiy-me'yoriy bazani takomillashtirish, monitoring va nazorat mexanizmlarini ishlab chiqish, shuningdek, davlat tomonidan rag'batlantiruvchi chora-tadbirlar tizimini shakllantirish zarur.

Oltinchidan, taklif etilayotgan ustav fondining 2 mln AQSH dollari ekvivalentidagi minimal chegarasi faqat Toshkent shahri va viloyat markazlari uchun mo'ljallangan bo'lib, boshqa mintaqalar, masalan, Qoraqalpog'iston, viloyatlarning olis tumanlari uchun ushbu talabni bosqichli ravishda joriy etish yoki differensiallashtirilgan mezonlarni belgilash maqsadga muvofiqdir. Jumladan, mintaqalarda yer narxi, qurilish va ijara xarajatlari pastroq bo'lganligi sababli dastlabki ustav fondi 1–1,5 mln AQSH dollari atrofida belgilanishi mumkin.

Tadqiqot natijalari nodavlat oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy barqarorligini mustahkamlash, ularning raqobatbardoshligini oshirish hamda O'zbekiston oliy ta'lim tizimining xalqaro integratsiyasini yanada chuqurlashtirishga yo'naltirilgan davlat siyosatini ishlab chiqishda amaliy ahamiyatga ega hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. OECD. *Education at a Glance 2023: OECD Indicators*. — Paris: OECD Publishing, 2023.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi 2019-yil 8-oktabrdagi PF-5847-son Farmoni. <https://lex.uz/docs/-4545884>
3. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi 2020-yil 23-sentabrdagi O'RQ-637-son Qonuni. <https://lex.uz/docs/-5013007>
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Ma'muriy islohotlar doirasida oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar sohasida davlat boshqaruvini samarali tashkil qilish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 2023-yil 3-iyuldagi PQ-200-son qarori. <https://lex.uz/uz/docs/-6518515>
5. Johnstone D.B. *Financing Higher Education: Cost-Sharing in International Perspective*. — Rotterdam: Sense Publishers, 2006.
6. Salmi J. *The Challenge of Establishing World-Class Universities*. — Washington, DC: The World Bank, 2009.
7. Altbach P.G., Salmi J. (eds.). *The Road to Academic Excellence: The Making of World-Class Research Universities*. — Washington, DC: The World Bank, 2011.
8. Abankina I.V., Osovetskaya N.Ya. Ekonomicheskii potentsial vuza kak faktor prinyatiya resheniya o perevode v avtonomnoye uchrezhdeniye // *Voprosy obrazovaniya*. — 2007. — № 1. — S. 199–222.
9. National Association of College and University Business Officers (NACUBO), Commonfund Institute. *2023 NACUBO-Commonfund Study of Endowments*. — Washington, DC: NACUBO, 2024.
10. Yüsekögretim Kurulu. *Üniversite İzleme ve Değerlendirme Genel Raporu 2023*. — Ankara: YÖK, 2023.
11. Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi. O'zbekiston Respublikasida oliy ta'lim tizimiga oid rasmiy statistik ma'lumotlar va hisobotlar. — Toshkent.
12. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. Bank depozitlari va kreditlari bo'yicha foiz stavkalari statistikasi. — Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki.
13. O'zbekiston Respublikasining Soliq kodeksi. 2019-yil 30-dekabr. <https://lex.uz/docs/-4674902>

muhandislik

& iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2026. № 2

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100